

М. І. Ібатулін,
д. е. н., професор, Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8765-6261>

Б. В. Хахула,
доктор філософії в галузі економіки, доцент,
Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4286-2381>

Н. І. Свіноус,
доктор філософії в галузі менеджменту, асистент,
Білоцерківський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3640-0519>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.19-20.24

ФОРМУВАННЯ ВЕРТИКАЛЬНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В СВИНАРСТВІ, В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТА ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРАЇНИ

M. Ibatullin,

Doctor of Economic Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

B. Khakhula,

PhD in Economics, Associate Professor, Bila Tserkva National Agrarian University

N. Svyous,

PhD in Management, Assistant, Bila Tserkva National Agrarian University

VERTICALLY INTEGRATED STRUCTURES IN PIG FARMING IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE INDUSTRY AND FOOD SUPPLY OF THE COUNTRY

Стаття присвячена формуванню вертикально-інтегрованих структур у свинарстві в контексті інноваційного розвитку галузі та продовольчого забезпечення країни. Встановлено, що ефективний розвиток галузі свинарства на сьогодні забезпечується у всіх розвинених країнах на основі концентрації, спеціалізації й агропромислової інтеграції та впровадження промислових технологій.

Однією з умов створення й успішного функціонування інтегрованого об'єднання холдингового типу у вітчизняній практиці є: інтеграція у межах великих адміністративних районів, яка є тривалим процесом, що пояснюється відсутністю досвідуй нестачею у промислових і сільськогосподарських підприємств вільних фінансових ресурсів; потреба наявності у регіонах необхідної інфраструктури ринку, що змушує учасників формування займатися всіма видами комерційних операцій.

За системою організації виробництва інтегровані об'єднання доцільно розділити на підприємства двох основних типів: кластерне виробництво в межах чітко визначеного територіального

формування (об'єднаної територіальної громади, району, області) та формування міжрегіональних виробничо-господарських структур із виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Суб'єкт підприємницької діяльності організовує вертикально інтегроване виробництво, переробку і продаж готової продукції в регіоні за рахунок створення агрохолдингу.

Практика діяльності вертикально інтегрованих структур свідчить, що всі структурні підрозділи працюють за принципами внутрішнього господарського розрахунку. У даному випадку провідну роль відіграють трансферні ціни.

Отже, розвиток інтеграційних процесів набув стратегічного значення, що зумовлено, перш за все, необхідністю стабілізації виробничого процесу продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах, відновлення порушених виробничо-господарських зв'язків, дотримання паритету інтересів усіх галузей і господарюючих суб'єктів. Виробники продукції свинарства є учасниками інтеграційних процесів, маючи на меті зниження ризику, пов'язаного з виробництвом, його залежністю від природно-кліматичних умов, стихійністю ринку продукції свинарства та кормів, необхідністю підвищення конкурентоспроможності виробництва. Переробні підприємства також прагнуть орієнтувати на одержання стабільних доходів, для чого слід створити надійну сировинну базу та бути учасником ринків збуту продукції.

The article is devoted to the formation of vertically integrated structures in pig farming in the context of innovative development of the industry and food security of the country. It has been established that effective development of the pig industry is currently ensured in all developed countries on the basis of concentration, specialization and agro-industrial integration and introduction of industrial technologies.

One of the conditions for the creation and successful functioning of an integrated holding-type association in domestic practice is: integration within large administrative districts, which is a long process due to the lack of experience and lack of free financial resources among industrial and agricultural enterprises; the need to have the necessary market infrastructure in the regions, which forces the participants of the formation to engage in all types of commercial operations.

According to the production organization system, it is advisable to divide integrated associations into enterprises of two main types: cluster production within a clearly defined territorial formation (united territorial community, district, region) and the formation of interregional production and economic structures for the production and processing of agricultural products. The subject of entrepreneurial activity organizes vertically integrated production, processing and sale of finished products in the region through the creation of an agricultural holding.

The practice of vertically integrated structures shows that all structural divisions work according to the principles of internal economic calculation. In this case, transfer prices play a leading role.

Thus, the development of integration processes has acquired a strategic importance, which is caused, first of all, by the need to stabilize the production process of pig farming products in agricultural enterprises, restore broken production and economic ties, and observe the parity of interests of all industries and economic entities. Producers of pig breeding products are participants in integration processes, aiming to reduce the risk associated with production, its dependence on natural and climatic conditions, the spontaneity of the market for pig breeding products and fodder, and the need to increase the competitiveness of production. Processing enterprises also seek to focus on obtaining stable incomes, for which they should create a reliable raw material base and be a participant in product sales markets.

Ключові слова: інтеграція, свинарство, сільськогосподарське підприємство, трансферні ціни, агрохолдинг.

Key words: integration, pig farming, agricultural enterprise, transfer prices, agricultural holding.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Формування вертикально-інтегрованих структур в свинарстві, в контексті інноваційного розвитку галузі та продовольчого забезпечення країни.

Ефективний розвиток галузі свинарства на сьогодні забезпечується у всіх розвинених країнах на основі концентрації, спеціалізації й агропромислової інтеграції та

впровадженням промислових технологій. Світовий досвід ведення свинарства переконує, що максимальна економічна ефективність досягається при виробництві свинини у великих спеціалізованих підприємствах промислового типу на основі найважливіших принципів інтенсифікації: раціональної організації племінної справи із застосуванням 2—4-породного схрещування; удос-

коналення системи відтворення і структури стада, раціональної організації вибракунання тварин; правильної організації утримання тварин і проведення ветеринарно-профілактичних заходів у виробничих приміщеннях; раціональної організації кормовиробництва та його інтенсифікації; поліпшення системи годівлі з урахуванням особливостей статевих груп тварин; формування оптимальної матеріально-технічної бази; удосконалення кооперації та інтеграції виробництва; механізму організаційно-економічних відносин між структурними підрозділами суб'єкта господарювання та контрагентами у процесі виробництва та реалізації продукції свинарства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питанням формування та розвитку інтеграції в сільськогосподарському виробництві приділяють увагу багато вітчизняних вчених, серед яких Амбросов В.Я., Месель-Веселяк В.Я., Саблук П.Т., Малік М.Й., Данилів Б.В., Березівський П.С., Лукинов І.І., Юрчишин В.В., Козир В.С.. В їх працях детально розглядаються фактично всі можливі проблемні питання створення, функціонування та розвитку інтеграційних процесів в галузях агропромислового комплексу. Більшість авторів сходиться на думці про перспективи відродження свинарства в Україні на базі крупних вертикально інтегрованих структур.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета дослідження є розробка теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо розвитку інтеграційних об'єднань в свинарстві.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Однією з умов створення й успішного функціонування інтегрованого об'єднання холдингового типу у вітчизняній практиці є: інтеграція у межах великих адміністративних районів, яка є тривалим процесом, що пояснюється відсутністю досвіду й нестачею у промислових і сільськогосподарських підприємств вільних фінансових ресурсів; потреба наявності у регіонах необхідної інфраструктури ринку, що змушує учасників формування займатися всіма видами комерційних операцій.

Суттєво впливає на розвиток вертикально інтегрованих структур державна підтримка їх діяльності, особливо в галузі тваринництва. Так, ТОВ "Вінницька птахофабрика" станом на 1 листопада 2018 р. отримало 618 млн грн бюджетних дотацій, а загалом за рік — 812 млн грн

Економічна доцільність участі сільськогосподарських підприємств у агрохолдингу пояснюється наступним. По-перше, покращується фінансово-економічний стан підприємства за рахунок зменшення транзакційних витрат; зниження постійних витрат на одиницю продукції, а отже і собівартості сільськогосподарської продукції; зростання обсягу продажів за умови нарощування обсягів виробництва при розширенні (за допомогою торгово-збутових можливостей агрохолдингу) існуючих ринків збуту і використання бренду; покращення ділового іміджу учасників формування [1].

По-друге, участь в об'єднанні стабілізує роботу підприємств, що дасть змогу зберегти, а в деяких випадках збільшити кількість робочих місць, що позитивно позначиться на вирішенні соціальних проблем регіону. Таким чином, найважливіше завдання ефективного розвитку свинарства полягає в об'єднанні капіталів партнерів, вкладення у галузь свинарства фінансових ресурсів високоприбуткових підприємств, а також у зниженні витрат на спільне виробництво продукції. Для цього необхідно створити гнучкі виробничо-економічні зв'язки сільськогосподарських товаровиробників із переробними, обслуговуючими, торговими й іншими структурами на основі господарського механізму, який задовольняє економічні інтереси всіх учасників кооперації та агропромислової інтеграції.

Вважаємо, що, зважаючи на ускладнений розвиток вітчизняного племінного свинарства та низькоефективне ведення свинарства в сільськогосподарських підприємствах у цілому, необхідно стимулювати концентрацію виробництва у великих інтегрованих формуваннях, які мають власні комбікормові й переробні підприємства, забезпечення племінними тваринами, племінною продукцією і кормами на основі залучення середніх і малих спеціалізованих господарств, а також активно фінансувати із державного, регіонального бюджетів та об'єднаних територіальних громад наукові дослідження, що стосуються сучасних проблем розвитку досліджуваної галузі [2].

За системою організації виробництва інтегровані об'єднання доцільно розділити на підприємства двох основних типів: кластерне виробництво в межах чітко визначеного територіального формування (об'єднаної територіальної громади, району, області) та формування міжрегіональних виробничо-господарських структур із виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Суб'єкт підприємницької діяльності організовує вертикально інтегроване виробництво, переробку і продаж готової продукції в регіоні за рахунок створення агрохолдингу [3]. Прикладом такої діяльності є Агротехспілка "Україна" Київської області, складовою частиною якої є об'єднання ТОВ "Агросвіт". Маючи розвинену галузь тваринництва, підприємство здійснює переробку тваринницької продукції. Карапишівське приватне підприємство Агротехспілка "Україна" переробляє велику рогату худобу і свиней та пропонує населенню м'ясопродукти та ковбасні вироби у широкому асортименті під торговою маркою "Карапишівські ковбаси". Асортимент налічує понад 100 найменувань якісних ковбас і м'ясопродуктів із використанням власної сировинної бази повного циклу виробництва — "Від лану до столу". З 2013 р. ПП Агротехспілка "Україна" працює за системою управління безпечністю харчових продуктів, що відповідає вимогам національного стандарту ДСТУ ISO 22000:2007.

Високоефективне виробництво свинини в інтегрованих об'єднаннях забезпечується на основі інноваційних технологій, які в основному розроблені за кордоном. Зазначимо, що за основними технологічними підсистемами рівень запозичення інновацій становить від 50 до 100 %: техніка і обладнання на 100 % імпортна. Найбільш поширене обладнання фірми Big Dutchman (Німеччина), Roxell (Бельгія); племінна справа ґрунтується

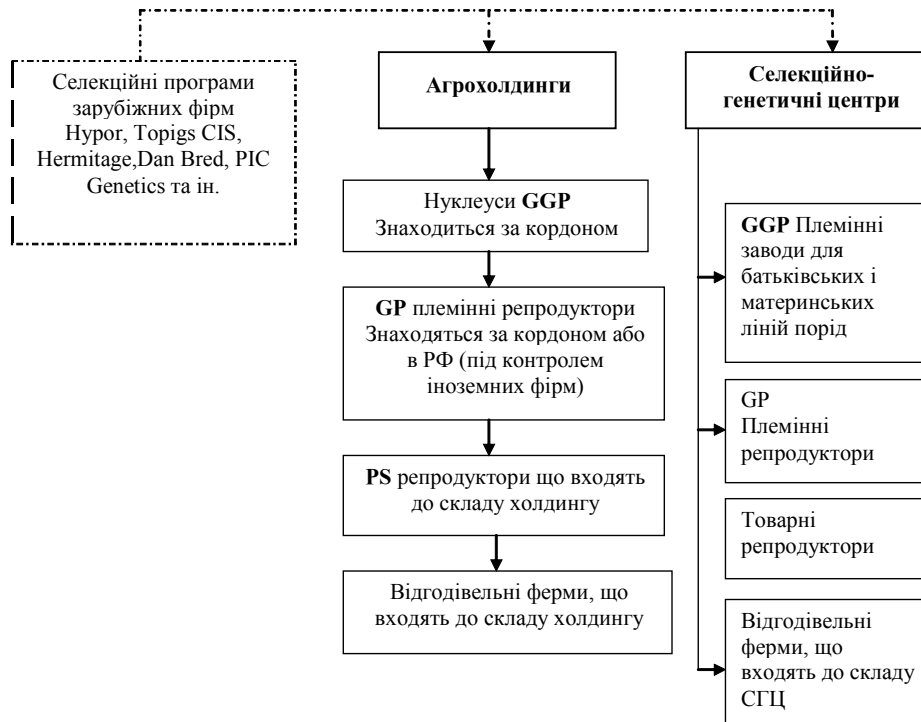

Рис. 1. Схема діючої системи розведення свиней в агрохолдингах України

Джерело: узагальнено автором.

ся на основі зарубіжних систем селекції і закупівлі племінного поголів'я, зокрема таких фірм, як: PIC (Великобританія), Hermitage (Ірландія), Dan Bred (Данія). Поступово відбувається процес переміщення ферм по розведенню свиноматок із країн виробників селекційних програм нашу країну [4]. Агрохолдинги активно створюють в Україні селекційні центри; підприємства з виробництва кормів, устаткування яких і рецептура комбікормів імпортовані, зерно — вітчизняне. Впроваджуються "зелені" технології утилізації гною, що дозволяє використовувати ці відходи при виробництві зерна. Навіть у регіонах, де свинарство неможливо забезпечити кормами власного виробництва, застосування таких технологій дає значний економічний ефект.

Основне завдання племінної роботи в сучасному свинарстві — це отримання тварин, придатних для промислової технології з високою плодючістю (25—30 поросят на свиноматку в рік), скоростиглістю (160—170 днів відгодівлі до живої маси 100 кг) і низькою витратою корму (2,9—3,5 корм. од. на 1 кг приросту).

Генетичний потенціал вітчизняних порід свиней високий, але він залишається незатребуваним через відсутність сформованої системи взаємодії промислових комплексів і племінних підприємств. Усі великі комплекси використовують селекційні програми іноземних фірм, отримують племінний молодняк з інших країн (рис. 1). У деяких агрохолдингах функціонують племінні заводи і репродуктори, але здебільшого на території України знаходяться тільки товарні репродуктори та відгодівельні комплекси.

Вважаємо, що єдина інформаційна система дасть змогу забезпечити: організацію моніторингу продуктивності племінних стад на основі систематично поповнюваної інформації з усіх племінних підприємств; накопичення й обробку даних у режимі он-лайн, можливість

отримання інформації користувачами будь-якого рівня; вдосконалення оцінки племінних тварин. Фінансова підтримка створення єдиної інформаційної системи повинна здійснюватися на загальнодержавному рівні [5].

Результати дослідження переконують, що розвиток свинарства корпоративного сектору в більшості областей України має обнадійливі перспективи, зважаючи на наявність кормової бази (зернове виробництво і комбікормова промисловість); потребу м'ясопереробної промисловості в якісній свинині; зацікавленість інвесторів у розвитку даної підгалузі.

Однак вітчизняне свинарство нині відчуває дефіцит племінних ресурсів, без яких неможливий сталий і конкурентоспроможний розвиток галузі. Тому як відповідь на зростаючий попит виробництва зберігається позитивна динаміка імпорту племінного поголів'я, що є економічно не доцільним. З метою забезпечення формування на базі кращих вітчизняних і світових генотипів власного маточного поголів'я свиней необхідно створити селекційно-генетичний центр, де будуть забезпечені умови для ведення поглибленої селекційної роботи з удосконалення племінних якостей тварин [6].

Вважаємо, що селекційно-генетичний центр (СГЦ) має бути комплексом будівель (споруд), призначених для розведення високопродуктивних чистопородних племінних свиней, організації обліку, оцінки рівня тварин продуктивності та якості тваринницької продукції, в тому числі за допомогою використання автоматизованих систем управління селекційно-племінною роботою (рис. 2). Створення такого селекційно-генетичного центру можливе на базі колишніх обласних племінних станції або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які мають племінне свідоцтво та занесені до Державного племінного реєстру.

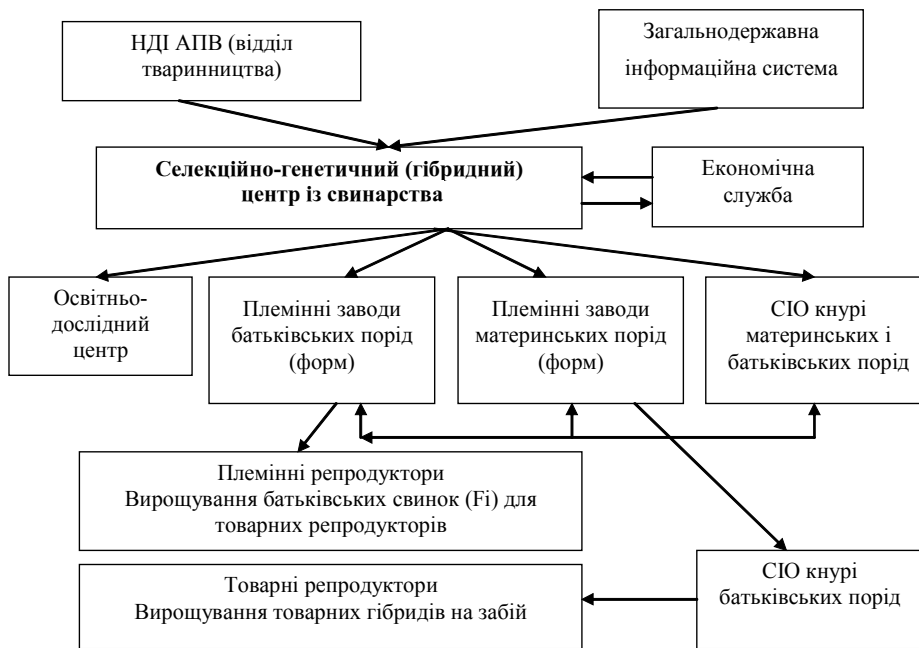

Рис. 2. Складові селекційно-генетичного центру свинарства

Джерело: розроблено автором.

Фінансування повинно здійснюватися за рахунок таких джерел: державного, обласних, об'єднаних територіальних громад бюджетів, а також відрхувань приватних інвесторів. З державного бюджету має виділятися 30 % компенсації вартості модернізованих, зведених будівель і споруд, придбаного обладнання та племінних тварин.

За рахунок обласного бюджету мають частково відшкодовуватися поточні витрати на ведення виробничого процесу на основі відповідного кошторису та в межах фінансування регіональної програми розвитку агропромислового комплексу. Органи об'єднаних територіальних громад передають безоплатно, як внесок до статутного капіталу, майно та земельні ділянки колишніх обласних племінних станцій. Кошти приватних інвесторів є також внеском до статутного капіталу СГЦ. На нашу думку, найбільш прийнятною організаційно-правовою формою слід вважати акціонерну. Основними акціонерами можуть бути суб'єкти підприємницької діяльності у сфері агробізнесу, підприємства харчової промисловості та інші організаційні структури.

Витрати на проведення наукових досліджень мають фінансуватися за рахунок коштів державного бюджету (за результатами проведеного конкурсу проектів науково-дослідних робіт), НААН (у межах затвердженої програми наукових досліджень), а також на основі укладених угод суб'єктів підприємницької діяльності з науково-дослідними й освітніми закладами країни.

Вважаємо, що надання державної підтримки щодо створення додаткових і модернізації існуючих селекційно-генетичних центрів по тваринництву дасть змогу забезпечити часткове, а в подальшому й повне імпортозаміщення племінної продукції (матеріалів), належні умови для отримання й розведення вихідних порід і ліній тварин, удосконалення їхніх племінних і продуктивних якостей, що стане потужною основою успішного розвитку племінного тваринництва, а також підвищення

конкурентоспроможності галузі на вітчизняному та світовому ринках.

На нашу думку, основними функціями СГЦ (селекційно-генетичного центру) є: бонітування (комплексна оцінка) сільськогосподарських тварин на замовлення їхніх власників; аналіз результатів бонітування худоби по області; формування і ведення обласної бази сільськогосподарських тварин; облік племінних тварин в області; підготовка матеріалів, щодо внесення в Державний реєстр суб'єктів племінної справи з відповідною видачею племінних свідоцтв; допомога з ведення зоотехнічного обліку; науковий супровід в оновленні стада у сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення; проведення заходів щодо підготовки та перепідго-

товки фахівців з племінної справи.

Важливою складовою ефективного функціонування кооперативних чи інтеграційних утворень є ведення виваженої внутрішньої цінової політики, що передбачає взаємовідносини між підприємствами агрохолдингу або структурними підрозділами сільськогосподарського кооперативу [7].

Практика діяльності вертикально інтегрованих структур свідчить, що всі структурні підрозділи працюють за принципами внутрішнього господарського розрахунку. У даному випадку провідну роль відіграють трансфертні ціни. Водночас економічна теорія виділяє п'ять основних типів трансфертних цін, які компанії можуть використовувати для передавання сировини і надання послуг між підрозділами: трансфертні ціни на основі ринкових цін; трансфертні ціни на основі маржинальних витрат; трансфертні ціни на основі повних витрат; трансфертні ціни типу "витрати-плюс"; трансфертні ціни на основі переговорів.

Так, за існуючою методикою розрахунку трансфертних цін на основі органічної будови капіталу підсумкова сума прибутку розподіляється по підрозділах на основі частки капіталу, що припадає на них. Щодо трансфертних цін на основі ринкових, то вони встановлюються, виходячи з цін на аналогічні товари на конкурентному ринку. Відповідно до даного методу трансфертна ціна є фактичною ціною, за якою структурний підрозділ може продати проміжну продукцію зовнішнім замовникам, або ціною, запропонованою конкурентом. Прийнято вважати, що досконалий конкурентний ринок діє, якщо продукт є однорідним і якщо жоден з покупців або продавців не може істотно вплинути на зміну ринкових цін.

У сільськогосподарському виробництві часто трапляється ситуація, коли ринок проміжної продукції відсутній або несумісний у частині порівняння цін різних господарств. У такому разі застосування методик транс-

фертного ціноутворення на основі ринкових цін недоцільне через високий ступінь ймовірності суттєвих розбіжностей у трансфертних цінах. Тому економічно прийнятним буде застосування трансфертних цін на основі маржинальних витрат. Такий методичний підхід сприяє взаємодії між структурними підрозділами, як контрагентами на необхідному рівні випуску продукції для максимізації прибутку в умовах недосконалого ринку [8]. Трансфертна ціна на основі маржинальних витрат на виробництво проміжної продукції, за оптимального рівня виробництва на підприємстві в цілому, є найбільш органічним варіантом трансфертних цін, зважаючи на економічну суть суб'єктів господарювання.

Ще одним поширеним видом трансфертних цін є ціни на основі повних витрат. Суть даного методу трансфертного ціноутворення полягає в тому, що проміжна продукція передається між підрозділами за ціною, яка включає в себе повну суму витрат, понесених на даному етапі виробництва. Керівники деяких підприємств формують цей вид трансфертних цін на основі додавання до змінних витрат умовних надбавок, у результаті отримана сума відповідає повним витратам. Привабливість цього методу полягає в тому, що керівники вивчають рішення, пов'язані з випуском продукції, як довгострокові, тому їм потрібні показники повних довгострокових витрат. Незважаючи на те, що при використанні даного виду трансфертних цін підрозділ не закладає прибуток за свої послуги в трансфертні ціни у цілому для підприємства, цей метод корисний для планування й оцінювання довгострокових перспектив і резервів для цінового маневрування.

При трансфертних цінах, визначених на основі собівартості, що передаються іншим структурним підрозділам. Тому ці трансфертні ціни не прийнятні для визначення ефективності функціонування окремих виробничих структур. Вважаємо, що з метою формування раціональної системи управлінського обліку й об'єктивного визначення ефективності діяльності та внеску кожного центру відповідальності в загальні фінансові результати підприємства даний метод трансфертного ціноутворення не слід застосовувати.

Підходом до удосконалення методики попереднього виду трансфертного ціноутворення можуть бути трансфертні ціни на основі "витрати плюс надбавка". Цей підхід відповідає потребам трансфертного ціноутворення, який передбачає, що підрозділи, здійснюючи поставки продукції, отримуватимуть прибуток від товарів і послуг, що передаються по трансферту.

Відповідно як базу використовують змінні витрати, і надбавка повинна покрити постійні витрати, та передбачити певний внесок у формування прибутку. Якщо застосовувати такий підхід, то оцінювання повних витрат виявиться навіть більш неточним, ніж при використанні традиційних систем калькуляції собівартості. Незважаючи на те, що на практиці трансфертне ціноутворення використовують великі холдинги і групи компаній, пропонуємо скористатися системою трансфертного ціноутворення "повна собівартість плюс частина нормативного прибутку, що спрямовується на розвиток суб'єкта господарювання". Ці показники розраховують на основі нормативів витрат і відповідно очікуваного рівня цін, передбачених у прогнозованому бюджеті доходів і вит-

рат, який щороку розробляє економічна служба агрохолдингу спільно з аналітичним відділом.

Сутність даного підходу полягає в тому, що кожний центр відповідальності вертикально інтегрованої структури буде розраховувати повну собівартість власних послуг, що надаються ним іншим підрозділам господарства. Так, у межах окремого центру відповідальності має розроблятися бюджет розвитку на наступний рік, де будуть враховані суми збільшення фонду оплати праці для центру відповідальності, вартість здійснення необхідних заходів щодо покращення матеріально-технічної бази підрозділу й інші необхідні підрозділу витрати. Після цього до собівартості послуг підрозділу додається сума бюджету розвитку на наступний рік і на підставі отриманої суми визначається трансфертна ціна послуг даного підрозділу, за якою воно буде передавати роботи або сировину в інші підрозділи. Якщо трансфертні ціни виявляться об'єктивно неприйнятними для інших підрозділів, то можливе коригування бюджету розвитку в бік його зменшення до прийнятної величини.

Таким чином, трансфертні ціни одержали широке поширення в господарському обороті холдингових структур, у тому числі при обміні товарами і послугами в межах інтеграційних об'єднань. Розвиток виробничої вертикальної кооперації та інтеграції в аграрному секторі став об'єктивною основою розширення сфери застосування трансфертних цін, за допомогою яких вирішується проблема вирівнювання економічних умов і паритетності відносин.

Незважаючи на наявність кількох типів трансфертного ціноутворення, вибір оптимального є для менеджменту суб'єкта господарювання складним завданням, зважаючи на певні їх особливості, що обмежують застосування трансфертних цін залежно від організаційної структури підприємства і сформованих методів господарювання. Нині трансфертне ціноутворення в сільськогосподарських підприємствах застосовується нечасто або в окремих вузькоспеціалізованих напрямках. Поширення взаємодії центрів відповідальності через трансфертні ціни повинно бути в колі завдань керівництва на шляху становлення ефективної системи управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах — виробниках продукції свинарства.

ВИСНОВКИ

Отже, розвиток інтеграційних процесів набув стратегічного значення, що зумовлено, перш за все, необхідністю стабілізації виробничого процесу продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах, відновлення порушених виробничо-господарських зв'язків, дотримання паритету інтересів всіх галузей і господарюючих суб'єктів. Виробники продукції свинарства є учасниками інтеграційних процесів, маючи на меті зниження ризику, пов'язаного з виробництвом, його залежністю від природно-кліматичних умов, стихійністю ринку продукції свинарства та кормів, необхідністю підвищення конкурентоспроможності виробництва. Переробні підприємства також прагнуть орієнтувати на одержання стабільних доходів, для чого слід створити надійну сировинну базу та бути учасником ринків збуту продукції.

Варто наголосити, що специфіка грошових відносин, здійснюваних за допомогою використання трансфертних цін, полягає в тому, що вони реалізуються у межах однієї компанії, тоді як комерційний розрахунок передбачає розрахунки, грошові відносини між декількома суб'єктами підприємницької діяльності. При внутрішньогосподарському розрахунку ціни встановлюються, спираючись на принципи єдиної політики і стратегії суб'єкта господарської діяльності у сфері агробізнесу і характеризуються низкою чинників, що відображають загальні цілі інтеграційного або кооперативного формування в межах комерційного розрахунку. Трансфертні ціни сприяють досягненню планових показників по прибутку, зниженню витрат виробництва на всіх етапах виробничого циклу, слугують інструментом контролю за виконанням фінансового плану, використовуються для розподілу ресурсів і прибутків у межах суб'єкта господарювання.

Необхідно відзначити, що спільною рисою сільськогосподарських виробничих кооперативів та вертикально інтегрованих структур є те, що вони мають у своєму складі велику кількість структурних підрозділів, між якими функціонують товарні взаємовідносини. Проте слід вказати, що між цими організаційно-правовими формами існує одна відмінність: в агрохолдингах структурні підрозділи здебільшого є юридичними особами, а СВК не мають такого статусу. Проте обидві згадані вище організаційно-правові форми для проведення розрахунків використовують вартісну складову — трансфертні ціни, які за своєю економічною природою подібні до внутрішньогосподарських. Тому запропоновані підходи до запровадження трансфертних цін можуть використовуватися як у сільськогосподарських виробничих кооперативах, так і у вертикально інтегрованих структурах.

Література:

1. Іжевський П. Г. Міжфірмова інтеграція підприємств АПК України — відповідь на виклики глобальних трендів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 13 (1). С. 110—114.
2. Козак К. Б., Орел А. М. Інтеграція управління конкурентною та інноваційно-інвестиційною поведінкою аграрних підприємств у парадигму сталого розвитку. Проблеми економіки. 2020. № 4. С. 171—176.
3. Безус Р. М., Крючко Л. С. Кооперація та інтеграція в аграрному бізнесі. Агросвіт. 2020. № 6. С. 3—9.
4. Крисанов Д. Ф. Інтеграція продовольчого комплексу України в економічне середовище Європейського союзу. Продовольчі ресурси. 2015. № 5. С. 147—159.
5. Крисанов Д. Ф. Інтеграція аграрного сектора України до внутрішнього ринку ЄС: виклики і зрушення. Продовольчі ресурси. 2018. № 10. С. 176—188.
6. Петленко Ю. В. Вертикальна інтеграція в агропромисловому комплексі: сутність, переваги та недоліки. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. 2016. № 5. С. 25—32.
7. Підгребельна М. Агрохолдинги як великотоварні підприємства у аграрному бізнесі. Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК. 2013. № 20 (1). С. 101—108.

8. Павлов О. І., Дідух С. М., Барвіненко В. Д. Інклюзивний розвиток агрохолдингів в системі продовольчої безпеки України. Економіка та управління АПК. 2020. № 2. С. 64—72.

References:

1. Izhevskiy, P.H. (2017), "Inter-firm integration of Ukrainian agro-industrial complex enterprises - a response to the challenges of global trends", *Naukovyj visnyk Uzhhords'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 13 (1), pp. 110—114.
2. Kozak, K.B. and Orel, A.M. (2020), "Integration of management of competitive and innovative investment behavior of agricultural enterprises into the paradigm of sustainable development", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 171—176.
3. Bezus, R. and Kryuchko, L. (2020), "Cooperation and integration in agrarian business", *Agrosvit*, vol. 6, pp. 3—9.
4. Krysanov, D.F. (2015), "Integration of the food complex of Ukraine into the economic environment of the European Union", *Prodovol'chi resursy*, vol. 5, pp. 147—159.
5. Krysanov, D.F. (2018), "Integration of the agricultural sector of Ukraine into the EU internal market: challenges and shifts", *Prodovol'chi resursy*, vol. 10, pp. 176—188.
6. Petlenko, Yu.V. (2016), "Vertical integration in the agro-industrial complex: essence, advantages and disadvantages", *Naukovyj visnyk Poltav'skoho universytetu ekonomiky i torhivli. Serii: Ekonomichni nauky*, vol. 5, pp. 25—32.
7. Pidhrebels'na, M. (2013), "Agricultural holdings as wholesale enterprises in agrarian business", *Visnyk L'viv's'koho natsional'noho aharnoho universytetu. Serii: Ekonomika APK*, vol. 20 (1), pp. 101—108.
8. Pavlov, O.I. Didukh, S.M. and Barvinenko, V.D. (2020), "Inclusive development of agricultural holdings in the food security system of Ukraine", *Ukrainy. Ekonomika ta upravlinnia APK*, vol. 2, pp. 64—72.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2022 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73